

Rudolf Brajičić

OBITELJ - ŠIRITEUICA MIRA

Uvodne napomene

1. Najprije bih i vas i sebe htio osloboditi osjećaja koji se u nama pojavljuje na pomisao kako bi trebalo da nešto učinimo za mir u našem današnjem nemirnom svijetu, ispresijecanom ideološkim, političkim, religioznim i drugim suprotnostima; raspetom antinomijama između jedinstva jedne države i prava raznih naroda u njoj, između slobode i netolerancije, između najveće produktivnosti i nezaposlenosti, između maksimalne socijalizacije i maksimalne nepravde u isto vrijeme. Pitamo se je li takvom svijetu moguće danas donijeti blagoslov mira i da li je današnji multi-dimenzionalno zaračeni svijet sposoban primiti taj blagoslov.

Još nas više to pitanje uznemiruje kada se sjetimo uzaludnosti mironosnih napora, ideja i planova o vječnom miru u Evropi sve tamo od Maksimiliana Sullyja (1560.-1641.) i njegovih *Memoira*, Williama Pennsa (1693.), Charlese Irene' Castele, Abbea de Saint-Pierrea i njegova *Projet pour rendre la paix perpétuelle en Europe* (1712.-1713.), J. J. Rousseaua i Kan tova filozofskog traktata *Zum ewigen Frieden* (1795.) pa do mirovnih konferencija našega stoljeća. Mnogo se mislilo, mnogo razmišljalo, mnogo planiralo, mnogo dogovaralo, mnogo radilo, da bi na kraju dva posljednja svjetska rata sve to dezavuirala, ironički grubo pogazila i neodgovorno zbrisala.

Zato se pitamo čemu razmišljati o miru i čemu se upuštati u pustolovinu mirotvorstva, u koju bi i ovo naše predavanje htjelo uvesti naše obitelji.

Pokušajmo na to pitanje dati kratak odgovor.

Mir je, kao i sreća, eshatološka stvarnost. Tek ćemo u vječnosti uživati nepomućenu sreću i blaženi mir. Dok hodočastimo u vječnost, moguća nam je sreća bez dovoljnog začina uljem i solju i mir s okusom rata. Htjeti izgraditi potpuni mir ovdje na Zemlji jednako je utopija kao htjeti naći na njoj potpunu sreću. No, ta utopija ne isključuje obvezu da se ide za srećom i za mirom kao anticipacijom vječnoga blaženstva i mira, kao za njihovim predokusom. Dapače, čovjek se i definira po tome. On je biće u čije je temelje ugrađena težnja za srećom i mirom.

Pod tim se vidikom naše predavanje može nasloviti i ovako: Obitelj, širiteljica vječnoga blaženstva i mira na Zemlji.

2. Druga se napomena tiče pojma mira. Prema NZ, riječ mir, eirene, u prvome se redu odnosi na spasenje, na nutarnje plodove otkupljenja, na milost i nutarnji mir s Bogom i ljudima. Bog, davalac toga mira, naziva se Bog mira (2 Sol 3,16), koji nas je u Kristu sa sobom pomirio. Za kršćane i kršćanske pisce prvih stoljeća kršćanin je biće mira, danas bismo rekli pomireno biće, a Crkva je zajednica pomirenih. U apologetskih Otaca mir zrači iz istih okvira, a kršćanima se preporučuje da

u dnevnome životu budu pobožni i pravedni, da gaje vjeru i nadu. Origen poručuje cezaru: „Mi našim molitvama tvorimo jedinstvenu vojsku, vojsku pobožnosti, koja cezaru čini bolju uslugu nego vidljivi vojnici" (Cels. VIII, 73). Tek će u konstantinsko vrijeme, kada kršćani prestanu biti manjina, a kršćanstvo postane državnom vjerskom, sljedbenici mironosnog Kralja postati rimski vojnici i legionari, a mir dobiti u njihovim očima policijsko i političko značenje, koje mu još i danas pridijevamo.

Mir se, dakle, shvaća u dvostrukome smislu: u smislu nutarnjih duhovnih dobara spasenja i u smislu vanjskog reda u društvenom životu političkih zajednica unutar njih samih i međusobno.

Da između ta dva mira postoji povezanost i uzajamnost, da ovaj drugi bez onog prvog ne može postojati i da je, zapravo, samo njegovo vanjsko lice — ne treba ni spominjati. Samo treba istaknuti da je dobro razlikovati ih i da kao takvi mogu poslužiti razdiobi naše teme na dva dijela:

- na obitelj širiteljicu nutarnjih dobara spasenja, tj. na obitelj širiteljicu mira na etičkoj razini, te

— na obitelj širiteljicu političkog mira, tj. na obitelj širiteljicu mira na etatičkoj razini.

1. Obitelj, širiteljicu nutarnjih dobara spasenja

Iako teološki nije razrađeno, praktično se uobičajilo obitelj, zbog zajedništva koje ona po svojoj naravi predstavlja, nazivati Crkvom u malome. Obitelj je po svojoj definiciji zajednica. Drugo je sklop bračnih partnera, a drugo je opet obitelj. Mogu postojati bračni partneri, a da time ne postoji obitelj. Muž i žena su bračni partneri i, ako nemaju djeteta, vječno ostaju samo to, ostaju bračni par. Tek s djetetom prerastaju u zajednicu, njihovo se partnerstvo pretvara u zajednicu na temelju prirodnih veza krvi i ljubavi. Otac — majka — dijete osnovno su primarno društvo u kojemu svako drugo društvo ima svoje izvore. Bog bi stoga bio sebi nedosljedan, razaratelj vlastitoga djela, kada obitelj ne bi ugradio u svoju Crkvu, i to obitelj upravo ukoliko je zajednica. Kršćanska obitelj kao zajednica, kao biće u kojem su se dijelovi složili i stopili u jedno, pripada Crkvi, jest u Crkvi, tvori Crkvu, jest Crkva, stoji po župniku pred biskupom kao članom apostolskog zbora, kao što je pod njim župa i cijela biskupija. Pa, kao što je biskupija s biskupom i župa preko župnika Crkva, opća Crkva, tako je i obitelj. Kršćanska obitelj sa župnikom, biskupovim predstavnikom, ima sve bitne elemente koji čine Crkvu. Stoga je ona prava, punomoćna i punovrijedna Crkva, iako zbog relativno malog broja članova *mala* Crkva, ili, kako se kaže, Crkva u malome.

Iz tog identiteta obitelji kao male Crkve s velikom Crkvom slijedi zakon identiteta djelovanja male Crkve s djelovanjem velike Crkve. Za obvezu da se ljudski ponašamo nije odlučno pitanje jesmo li veliki ili mali ljudi, nego da li smo ljudi. Ako je obitelj Crkva, pa makar i mala, obvezna je da se ponaša kao i velika Crkva, prije svega da se ponaša kao velika Crkva s obzirom na širenje unutrašnjih dobara spasenja, a to nas u ovaj čas najviše zanima.

Na više načina velika Crkva širi nutarnja dobra spasenja milosti, mira i ljubavi: širenjem svjetla Božje riječi ili evangelizacijom, vođenjem duša stazama svetosti ili upravljanjem, dijeljenjem sakramenata ili posvećivanjem. Tim je funkcijama prvotno obuhvaćen red hijerarhije, njezina trostruka vlast: učenja, upravljanja i posve-

ćivanja duša. Obitelj, tj. vjernici male Crkve, u svemu tome po potrebi mogu sudjelovati i treba da sudjeluju u tom pastoralnom radu svojega župnika, koji je hijerarhijski predstavnik mironosnog Kralja i čiji sav rad ide za uspostavljanjem Kristova kraljevstva, kraljevstva pravde, mira i ljubavi, i u pojedinim dušama i u cijeloj župnoj zajednici pod vidikom njezina vlastita života i pod vidikom njezinih odnosa i suživota s ostalim većim ili manjim zajednicama, društvenim i narodnim.

No, nećemo se zadržavati kod toga rada, jer nas ovdje ne zanima toliko spasnosno i mironosno djelovanje Crkve ukoliko ono što nam je Krist dao — a dao nam je svoju Riječ i milost, mir i ljubav svojih sakramenata - Crkva velikodušno, revno, ustrajno i postojano dijeli svijetu. Nas ovdje zanima nešto drugo. Zanima nas jedan njezin drugi rad, drugo zanimanje, zanima nas njezino sudjelovanje i suradnja s Kristom otkupiteljem, što specifičnije možemo nazvati: suotkupljivanje s Kristom svijeta svojim vlastitim životom.

0 čemu se radi?

Radi se o daru same sebe u Duhu Svetome za spasenje svijeta, koji Crkva skupa s Kristom stavlja na oltar. Isus prihvaća od Crkve taj dar same sebe prožimajući ga vatrom Duha Svetoga, da bi po Crkvi dovršio ono što nedostaje djelu otkupljenja svijeta. Crkva, naime, nije banka u kojoj se nalaze i iz koje se po servisu hijerarha podiže blago milosti i Božjega života što nam ih je Krist zaslužio. To je nepotpuna slika o njoj. Crkva je živi mistični Kristov organizam, zajednica otkupljenih, zajednica zadobivenog spasenja, kroz koju struji božanski život, dar Duha Svetoga, milost i ljubav. Svi vjernici, cijeli organizam mističnoga Tijela, a ne samo Glava, tu struju milosti, ljubavi i mira širi oko sebe. Milost, ljubav i mir ne izlaze i ne optječu svijetom samo iz Kristova srca nego i iz srdaca svih koji su s njegovim srcem jedno, jedno tijelo i jedan Duh. Divna je milost i presretna stvarnost da smo milošću, mirom i ljubavlju otkupljenja pohodeni i iznutra ispunjeni, ali je još sretnija i divnija stvarnost da nismo zatvoreni bazen milosti, mira i ljubavi za sebe, nego da smo izvor svega toga za druge. Kršćansko je biće kao i Kristovo biće otkupiteljsko biće, otkupiteljsko od svih ratova, od svih podijeljenosti, od svih neprijateljstava, od svih barikada i barijera, od svih fronti i od svih zidova koji su podignuti između čovjeka i čovjeka, između ljudi i ljudi. Biti kršćanin i biti suotkupitelj — to je isti poziv, isto odabranje, ista sudbina, isto pomazanje.

Na to predanje Crkve, na to prikazivanje Božjega naroda za život, mir i spasenje mislio je sv. Pavao kada je iz sužanjstva u Rimu pisao preko dalekog mora u Efez: „Muževi, ljubite svoje žene kao što je i Krist ljubio Crkvu i sam se predao za nju, daje posveti čisteći je u kupelji vode... da sam sebi privede Crkvu krasnu, bez ljage, bez bore, bez ičega tomu slična, da bude sveta i bez mane" (Ef 5, 25—27). Ono „da sam sebi privede Crkvu krasnu bez ljage... i bez mane" znači da sebi na križ — to je, naime, njegovo najautentičnije mjesto — privede Crkvu bez ljage i nabora kao žrtvu dragu Bogu. Ta znamo iz SZ daje žrtva, tj. ono što se žrtvovalo, janje ili što drugo, moralo biti „bez mane i ljage" da bi se moglo darovati Bogu. Uostalom, Pavao je bio već prije nekoliko godina o tome otvoreno pisao iz Korinta u Rim, zaklinjući rimske neofite ovako: „Zaklinjem vas, braćo, milosrdem Božjim, da prinesete sebe kao žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu — kao duhovno bogoštovlje" (Rim 12, 1). Drugi vatikanski sabor, htijući obnoviti cijeli svijet, nije zaboravio na tu žilu kucavicu kršćanstva. U Dekretu o prezbiterima potiče svećenike „da svojim vjernicima izlažu tu veličanstvenu viziju suotkupljivanja i pomirivanja svijeta prikazivanjem vlastitoga života s Kristom Ocu (PO 2, 5). Nadalje, treba ču-

ti, a ne samo slušati euharistijske molitve, misne kanone, da bismo se uvjerali da ni tamo nismo zanjekani kao suotkupitelji i pomiritelji u ljubavi i milosti suprotnih sila u svijetu. Najomiljenija pak tema Ivana Pavla II. upravo je ova: Biti kršćanin znači biti otkupitelj svojega povijesnog časa. Pri tome treba istaknuti, kada Ivan Pavao II., liturgija, sabor, sv. Pavao govore o toj našoj primordijalnoj suotkupiteljskoj ulozi na velikoj pozornici svijeta višestruko otuđena miru, tada ne govore kao **0** nečem malom, dnevnom, efemernom i zanemarljivom, bez čega bismo mogli živjeti a da pri tome ne bismo morali osjećati da nam nešto nedostaje, prema čemu bismo se smjeli i mogli neodgovorno postaviti, nego govore o tome kao o nečemu bitnom i temeljnom u našem kršćanskom živovanju što našu odgovornost treba da čini maksimalno budnom. Ne radi se o jednostavnoj molitvi za mir, o recitiranju kakve pobožne molitve pune naših želja za smirenje nemirnog mira na kugli zemaljskoj i na visini nebeskoj iznad naših glava, nego o totalnom predanju sebe i svojega života stvari nutarnjega mira spasenja, milosti i ljubavi, iz kojeg izvire vanjski društveni, politički i policijski mir. Dakako, Crkva moli za mir, ali ona radi pred Bogom za mir, pred jedinim darovateljem mira, životom i žrtvom svojih članova, pozivajući se na njihovo svećeništvo zadobiveno na krštenju, pozivajući se na kraljevsko svećeništvo Božjega naroda.

Istaknimo još jedan moment te naše suradnje s Kristom u spašavanju svijeta, u donošenju milosti, mira i ljubavi izlomljenom i napetostima izmrcvarenom današnjem čovjeku, istaknimo još samo način te naše suradnje, u čemu se ona zapravo sastoji.

U čemu se, dakle, sastoji naša suradnja s Kristom za nutarnje darove pomirenja i mira u svijetu? Što treba da radimo ako želimo da naš život skupa s Kristovim životom vapije Ocu za spasenjem od grijeha ili za spasenjem od atomske bombe, što je isto za kršćanina, koji vjeruje da samo grijeh prijeći raj na Zemlji?

Ne treba da radimo ništa neobično, nego ono obično, ali na neobičan način; ne treba da radimo ništa krvno, dovoljno je da radimo nekrvno, ali za što smo se možda krvlju borili, da to napravimo; ne treba da radimo ništa veliko, osim ako nam se za to pruži prilika, dosta je da radimo male stvari, ali ako ih sve nanižemo na istu žicu kao zrnca na krunici, ako ih sve istom mišlju, istom željom i istom strašću, u dobrom smislu te riječi, osmislimo davanjem svojega života i življenja za žrtvu pomirnicu.

Isusov život nije bio ni neobičan, ni krvav, osim jedan dan na Kalvariji, ni velik u okvirima velemajestora svijeta. Sve je u njemu bilo malo, obično i vedro kao palestinsko ljeto. Samo je jedno bilo neobično do neslučenih, zapanjujućih razmjera, a to je nehirovitost, nesolipsizam njegova života. On je središte svojega života smjestio izvan sebe. „Oče, budi volja tvoja“ — čini os oko koje se vrti cijeli njegov život i oko koje se u miru, radosti i blaženstvu, kakvo je vladalo u Kristovu srcu, mogu vrtjeti sva povijesna zbivanja svijeta. Po tom je on i spasio svijet.

Propuštati, dakle, kroza svoje biće i djelovanje skupa s Kristom Očevu volju u svijet — to znači spašavati i miriti kuglu zemaljsku ne samo s nebom nego i sa samom sobom, pretvarati ovaj naš nemirni planet u Atlantidu sretnih stvorova, djece Božje. Hodati tragom Očevih nogu koji pred nama u Duhu Svetome ide i zove nas za sobom tim istim Duhom — to znači trošiti se za druge, žrtvovati se za njih, pomirivati ih, širiti im, a ne stješnjavati im život, jednom riječju, to znači prikazivati svoj život za druge.

Zašto je to tako?

Naime, za ljubav Božju, nemojmo nikada misliti da možemo biti angažiraniji, zauzetiji za druge, zauzetiji za mir i pomirnje u svijetu od našeg Oca na nebesima. Usudimo li se protivno pomisliti, srušit ćemo svu ekonomiju spasenja. Bog je toliko zauzet za mir u svijetu da je svako protivljenje njegovoj volji, koja čini samo jedno, koja samo čuva, održava i nanovo uspostavlja mir u čovjeku i ništa više ne radi, znači automatski narušavanje harmonije povijesnih zbivanja i života. Pokušajte tražiti tu Božju volju za sebe za svaki svoj dan i ubrzo ćete primijetiti da vas napušta beščutnost nad bogatstvom Sjevera i siromaštvom Juga, da počinjete osjećati ugroženost mira u svijetu, počete osjećati da je u vama počelo kucati srce spasitelja svijeta.

U velikoj Crkvi postoji zajednica koja se sustavno brine oko gajenja te otkupiteljske svijesti u kršćanima. To je zajednica Apostolata molitve, čiji se članovi dnevnim prikazanjem sjedinjuju s božanskim Srcem Isusovim za širenje nutarnjih dobara otkupljenja u čovječanstvu, a po tom i mira i ljubavi među ljudima. Važnost je toga apostolata golema i trebalo bi da u nj bude učlanjena svaka kršćanska obitelj.

Eto, to je prvo i najpostotnije djelovanje velike Crkve za mir u svijetu na nutarnjoj razini. Bez takva djelovanja mala Crkva — obitelj — prestaje biti Crkva u mame, jer ne čini ono bitno što čini velika Crkva.

Dakako, svi su članovi obitelji kao pojedinci pozvani da se skupa s Kristom prikazuju za mir u svijetu, ali su pozvani da to isto čine i kao obiteljska zajednica.

Što to znači?

To znači da, osim „ja“ i „ti“, i „on“ ili „oni“, u obitelji postoji i „mi“ kao veliko „Ja“ obitelji. To veliko i zajedničko „Ja“ obitelji, u kojemu su sadržani svi članovi kao jedno tijelo i jedan duh, treba da se prikazuje. U tom velikom i zajedničkom „Ja“ obitelji treba da zakuca otkupiteljsko srce svijeta za mir i ljubav u svijetu.

To se može zbiti ili zajedničkim moljenjem dnevnog prikazanja Apostolata molitve, ili pojedinačnim recitiranjem formule toga prikazanja, ali domećući onom „ja ti prikazujem“ još ove tri riječi: kao član obitelji.

Još nešto. Ne radi se o prikazivanju svojega dana nego *našega* dana; ne o prikazivanju svojih molitava, djela i trpljenja, nego *naših* obiteljskih zajedničkih molitava, djela i trpljenja, jer, kada u obitelji radi jedan član, radi sva obitelj podržavajući ga u poslu i, kada trpi jedan član, trpi cijela obitelj konsolidirajući se s njim; ne radi se o prikazivanju svojih radosti, nego o prikazivanju *naših* zajedničkih obiteljskih radosti, nadanja i iščekivanja.

Kao što članovi velike Crkve nedjeljom kao jedna župna zajednica prikazuju misnu žrtvu, tako se i članovi male Crkve dnevno prikazuju kao zajednica i kao takva prikazuje samu sebe, svoje obiteljske radosti, patnje, tjeskobe, rad i molitvu, u kojima se osjeća srce svih, Bogu izvoru i davaocu mira i pomirenja za pomirenje i mir u svijetu.

Koliko takvo dnevno prikazanje za druge donosi psihičkog zdravlja u obitelj, ne treba ni govoriti. O tom bi Frankl, logoterapeut, mogao napisati cijelu knjigu koja bi naišla na odobrenje velikog dijela psihologa.

2. *Obitelj širiteljica političkog mira*

Obratimo sada pažnju na ono što obitelj može učiniti za mir na etatičkom planu.

Ove su godine (1986.) u veljači španjolski biskupi izdali pastoralno pismo o miru, koje su pripremali pune dvije godine. To se pismo stavlja uz bok pismima američkih biskupa o miru iz god. 1983. i uz bok mnogih pisama o istoj temi raznih evropskih biskupa.

Govoreći i potičući na zauzetost oko uspostavljanja mira u svijetu, u javnome životu, evo što poručuju obiteljima: „Molimo roditelje i odgajatelje da znaju svojoj djeci podati potpunu viziju vjere u Boga i potpunu viziju bratske ljubavi, jer te su vizije u bitnoj međusobnoj vezi, pa ih molimo da im pomažu otkrivati te vizije u prilikama u kojima se djeca kreću, da bi prakticirali: dijalog, strpljivost, poštovanje, ljubav, solidarnost, suradnju, rad i blagdanje" (DC 9/1986/ 460).

Obitelji, napose roditelji, moraju, dakle, dvjema stvarima pridonijeti političkom miru: unošenjem crkvene nauke o elementima koji grade mir u vlastite obiteljske kateheze i pomaganjem da svi, osobito djeca, žive u svjetlu te nauke.

1. Koja je to nauka Crkve što je roditelji moraju predati svojoj djeci da bi ona imala potpunu viziju vjere u Boga i bližnjega?

a) To je najprije crkvena nauka o miru i ratu. Idući u trag toj nauci, istaknimo samo tri momenta: jedan iz srednjega vijeka, sv. Tomu, jedan iz konstitucije „Gaudium et Spes" i jedan iz govora Ivana Pavla II.

Misli sv. Tome o miru i ratu možemo ukratko predstaviti ovako: Mir je plod ljubavi i sv. Toma govori o miru u sklopu te vrhunske kreposti. Zato je rat grijeh koji se protivi ljubavi. Sudjelovanje u ratu i sam rat kršćanin može osmisliti samo ako se radi „o pravednom ratu". Rat je opravdan onda kada su ispunjena ova četiri uvjeta: ako je rat najavila autorizirana politička vlast (auctoritas principis); ako za rat postoji opravdan i težak razlog kojemu se ni na kakav drugi način ne može udovoljiti (iusta causa); ako se ratom ide za tim da se opet uspostavi mir i pruži pomoć za dobra upropaštena ratom (recta intentio); ako se zaračene strane ograničavaju na vođenje rata zakonitim ratnim oružjem i zakonitim ratnim sredstvima općenito (debitus modus) (*S. Th.*, II/II q 29; q 37—42). Ta se četiri uvjeta mogu ostvariti samo u obrambenom ratu od nepravednog napadača. Toliko o sv. Tomi.

Iako je na Koncilu bilo prilično jakih nastojanja da se „rat kao takav" osudi, tj. da se osudi svaki rat, on ipak nije to učinio. Nije htio izbrisati razliku između obrambenog i navalnog rata. Ipak je nešto osudio. Osudio je totalni rat. Prihvata osude totalnog rata što su ih izrekli posljednji pape i izjavljuje: „Svaki ratni čin koji ide za uništenjem čitavih gradova ili prostranih krajeva zajedno s njihovim stanovništvom bez razlike zločin je protiv Boga i protiv samog čovjeka, što treba osuditi odlučno i bez oklijevanja" (GS 80,4).

Ivan Pavao II. u govoru časnicima sudionicima 68. tečaja obrambenog kolegija NATO-pakta 23. svibnja ove godine istaknuo je da „Crkva ni danas, kad bujaju pacifistički pokreti, nije pacifistična pošto-poto, osobito ne pod cijenu da neki narod, neka država, budu potlačeni napadačkim ratom. Crkva, temeljeći se na Sv. pismu, propovijeda mir, ali ne bilo kakav mir, ne mir nepravde i potlačenosti, nego mir u pravdi, koja bitno uključuje slobodu svakog naroda: 'Mir je djelo pravde', stoji pisano u Knjizi Izaije proroka" (GK XXV/1986/ 23,6).

Iz ovih triju navoda za katehezu u obitelji treba izvesti ove postavke: Mir ima u čovjekovu životu apsolutni primat. Napadački je rat zločin. Svaki ratni čin, pa i obrambeni, koji ide za uništenjem čitavih gradova ili čitavih pojedinih predjela također je zločinačko djelo. Obrambeni rat, kojemu katkad pripada i revolucija, dopušten je uza spomenute uvjete.

b) Drugi element obiteljske kateheze koji djeca moraju pomalo upoznavati i za koji treba da se odgajaju jest opće načelo vjerske slobode.

Živimo u pluralističkom društvu, a to znači da nam se misli i stavovi prema temeljnim ljudskim vrijednostima često suprotstavljaju. Vjerske, metafizičke misli, misli o smislu čovjeka i njegova načina ponašanja ne skupljaju se u identičnom polju niti teku usporedo, nego unakrsno i divergentno. Kršćanin pak svjestan Božje istine -ne može biti ravnodušan s obzirom na stanje Božjega kraljevstva u svijetu, u sekularističkom, pluralističkom svijetu, ni što se tiče same evanđeoske poruke koja teži k proširenju, ni što se tiče izvornosti Božje riječi koja se izdiže nad čovjekovu riječ, ni što se pak tiče Božje opstojnosti, koja u sebi nosi svu čovjekovu smislenost. Stoga je njemu vlastit misionarski duh, da svi ljudi dođu u posjed i da upoznaju jedinoga Boga, i koga je poslao — Isusa Krista.

No, kako se rukovoditi u tome misionarskom nastojanju?

Nikakvim fanatizmom ni prozelitizmom, nego općim načelom vjerske slobode. „Vjerska sloboda sastoji se u tome što svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska bilo pojedinaca bilo društvenih skupina ili bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti niti sprečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam, bilo udružen s drugima, unutar dužnih granica", kako kaže Koncil (DH 2). I to stoga što su ljudi osobe, tj. slobodna bića, koja djeluju s odgovornošću i jer su istine koje se tiču vjere i objave takve da se ne mogu ničim nametati drugima, ni vanjskom silom ni nutarnjom prisilom, koja bi se temeljila na konstringentnoj, prisilnoj očitosti stvari. Te istine nisu očite kao što je očito da su dva i dva četiri, čemu se nitko ne može oduprijeti.

Isusov primjer u toj stvari za nas je metar i kanon. On je „strpljivo pridobivao i pozivao učenike". Činio je čudesa „da pobudi i pojača vjeru slušalaca, a ne da na njih vrši pritisak". Što se tiče nevjere slušatelja, nju je, doduše, korio, ali je Bogu „ostavljao osvetu za Sudnji dan". Zapovijeda da „kukolj raste skupa s pšenicom do žetve koja će biti na koncu svijeta". Nije bio „politički mesija koji vlada silom nego je služio". „Dao je svjedočanstvo za istinu, ali je nije htio silom nametnuti onima koji su se protivili. Kraljevstvo se njegovo ne brani udaranjem, nego se učvršćuje svjedočenjem i slušanjem istine, a raste ljubavlju kojom Krist, na križ podignut, ljude privlači k sebi" (DH 11 passim).

Kršćanstvo se u toj stvari ne slaže s islamom ukoliko islam ni u povijesti ni u sadašnjosti ne dijeli sekularne, svjetovne dimenzije od religiozne, a to pitanje mira stavlja u problem (gihad), jer se tu vjerska kompetencija pretvara u prisilnu vlast. Borbeni ateizam, tamo gdje postoji, također postaje zapreka za miran suživot u pluralističkom društvu. Samo ekumenizam u odnosu prema kršćanima i dijalog u odnosu prema muslimanima, Židovima i ateistima kroče stazama koje vode k miru i podržavaju ga. Bez ekumenske i dijaloške atmosfere naše obitelji sa svojim članovima postaju predjeli preko kojih je teško provesti dalekovode mira. Članovi obitelji imaju, doduše, prema Kristu „tešku obavezu da istinu od njega primljenu iz dana u dan sve potpunije upoznaju, vjerno navješćuju, odlučno brane, ali isključivši sredstva protivna evanđeoskom duhu. Ujedno treba da ih Kristova ljubav goni

da se s ljubavlju, mudrošću i strpljivošću odnose prema ljudima koji su u zabludi ili neznanju s obzirom na vjeru. Treba dakle paziti ne samo na obavezu prema Kristu - Riječi koja oživljava i koju treba propovijedati — nego i na prava ljudske osobe i na mjeru milosti koju je Bog po Kristu dao čovjeku, koji prima poziv da vjeru dragovoljno prihvati i ispovijeda" (DH 14). Samo prožeta tim duhom obitelj može biti širiteljica mira.

Za cjelovitu vjeru u Boga i u bližnjega važni su i drugi elementi, kao stoje ljubav prema svojem narodu i drugim narodima, pravda u ekonomskim odnosima, pomaganje siromašnih itd., ali o tom je bilo govora u drugim referatima.

2. Što se tiče pomaganja, roditelja da djeca žive u svjetlu tih načela, španjolski biskupi ističu da roditelji pomažu otkrivati djeci te velike vizije mirnog odnošenja prema drugima u konkretnim prilikama u kojima se djeca kreću.

To može izgledati vrlo jednostavnim naputkom. Neka roditelji djeci najprije dadnu potpune i ispravne vizije o miru i o mirnom ponašanju prema ljudima različitih vjera i životnih stavova, a onda neka im pomažu kako da te vizije sprovedu u praksu. To je, naime, opće pedagoško načelo. Najprije se usredotočiti na teoriju, a onda s teorije prijeći na njezino ostvarivanje. Ipak mi se čini da se ovdje zbog predmeta - a to je ispravan odnos prema drugima koji su različiti od nas s obzirom na naše uvjerenje i naše misli — radi o otkrivanju djetetu zgoda i načina kako se prema konkretnim drugima i s njihovim konkretnim oprečnim uvjerenjima postaviti u poštovanju, ljubavi i povjerenju, ne gubeći svoj identitet.

Nije u pitanju prijateljsko povezivanje djece s djecom drugih vjera i uvjerenja. Djeca se lako među sobom povezu, jer, osim vjerskih i sličnih odnosa, oni imaju mnoštvo međusobnih interesa, počev od igre preko dječjih i mladenačkih zajedničkih problema do zajedničkih školskih zadataka. Pitanje je, međutim, kako da dijete u tom drugovanju ne izgubi svoj identitet, ne postane indiferentno prema vlastitome svjetonazoru i narodu ili da svoje vjersko gledanje ne počne shvaćati nečim manje važnim. Ekumenizam, naime, nije indiferentizam, a niti je dijalog dokidanje razlika u uvjerenjima. I pitanje je kako da dijete nauči poštovati svojega druga drukčijih nazora ne samo ukoliko je njegov drug dobar i plemenit nego upravo ukoliko taj dobar drug ima svjetonazor, vjersko gledanje različito od njegova.

Ne radi se, dakle, u prvome redu o nekom djetetovu vanjskom ponašanju nego o onom nutarnjem nevidljivom rastu njegove vjere i poštovanja uvjerenja drugih u ljubavi, što za uspjeh u odgoju u toj stvari pretpostavlja i zahtijeva neprekidnu nutarnju prisutnost roditelja u samoj djetetovoj duši; u njegovoj nutrini, u kojoj se zbog složenosti problema mogu pojaviti različita konkretna pitanja na koja ono bez roditeljske pomoći ne može samo od sebe odgovoriti.

Osim te duhovne asistencije, djetetu treba otkrivati i tumačiti eventualne nepravilnosti u njegovu ponašanju prema drugima s vjerskim, svetonazorskim i ostalim gledanjima različitim od njegovih.

Tako će npr. dijete biti sklono podmetati pogrešne motive djelovanju svojega druga, ako mu se to djelovanje ne sviđa. Prema njegovu mišljenju, njegov drug to i tako radi, jer je druge vjere, druge nacionalnosti ili drukčijeg nazora općenito. Dijete treba sačuvati od takva duhovnog sljepila koje proistječe iz njegovih nesređenih djetinjih strasti i osjećaja.

Dijete bi trebalo sačuvati i od izazivačkih ponižavajućih uspoređivanja svoje vjere

i svojeg nazora s vjerom i nazorom drugih i naučiti ga da s poniznošću, a ne s uzdizanjem i trijumfalizmom, uživa u prednostima svojih uvjerenja.

Djetetu, koje je stavljeno u prigodu da svoje uvjerenje brani, nikada se neće odobriti, ako to učini fizičkim obračunom.

Nikada se ne smije dopustiti nezdravo grupiranje među djecom temeljeno na različitosti vjere, ideologije ili čega sličnog. Djecu treba upozoriti da pred Božjim očima granica među ljudima ide preko njihovih srdaca. Temeljno je pitanje uvijek je li netko moralno dobar ili zao, da li ljubi, a u slučaju ovoga drugog popratni je osjećaj pojačana ljubav prema njemu, a nikada mržnja.

Zaključak

U ovom smo izlaganju razmišljah o tome što obitelj može učiniti i što treba da čini za mir u svijetu na etičkoj i na etatističkoj razini. Istaknuli smo ono najtemeljnije i najhitnije. No i iz takvoga ograničenog prikaza vidi se da, ako obitelj nije izvor i širiteljica mira u izloženom smislu, u nama s pravom mogu popustiti nade u mir u svijetu.

FAMILY - PROPAGATOR OF PEACE

Summary

The family is a propagator of peace of the twofold plan: on the ethical and on the etatist plan. It is not a question of a simple prayer for peace, of the recital of some pious prayer for our desires for the appeasement of the restless peace on the Earth's globe and in the heaven's high above our heads, but about the total surrender of oneself and one's life to the affair of the inner peace of salvation, grace and love from which springs the outer social, political and police peace.